

Міністерство освіти і науки України

**Львівський національний університет
імені Івана Франка**

Видання філософського факультету

Серія: методичні матеріали

ПРОГРАМА

з курсу

«ЛОГІКА»

**для студентів філософського факультету
денної форми навчання
(відділення філософії)**

Львів ЛНУ 2007

Рекомендовано до друку

кафедрою історії філософії

Протокол № 23 від 29.11.06

Уклали: доц. Неллі Василівна Кармишева,
 ас. Світлана Володимирівна Бовтач

Відповідальний за випуск *Андрій Іванович Пащук*
Редактор *Тетяна Андріївна Веремчук*

Програма
з курсу “Логіка”
для студентів філософського факультету
денної форми навчання
(відділення філософії)

Підписано до друку _____ Формат 60x84/16.

Папір друк. № 3. Друк офсет. Умовн.друк.арк. 1,5.

Обл.-вид.арк. 1,5. Тираж _____ Зам. _____

79602, Львів, вул. Університетська, 1

Вступ до програми

“Логіка” на філософському факультеті для студентів денної форми навчання відділення філософії у Львівському національному університеті імені Івана Франка викладається як нормативна дисципліна. Вивчення “Логіки” за даною програмою дозволить студентам отримати уявлення про тенденції розвитку сучасної логіки як науки, ознайомитися із предметом, методами та категоріальним апаратом логіки як галузі філософського знання, осмислити специфіку логічних засобів для вирішення суто логічних, філософських та загальнонаукових проблем.

Дана програма підготована згідно з вимогами до навчання філософів спеціалістів вищої кваліфікації і розрахована на сітку навчальних годин перших трьох семестрів загальним обсягом 196 год. Згідно учбової програми послідовність вивчення курсу “Логіка” може бути представлена наступною схемою:

I семестр – “Вступ до логіки” та “Традиційна (арістотелівська) логіка”;

II семестр – “Класична символічна логіка”;

III семестр – “Некласична логіка” та “Формальна логіка як прикладна наука”.

Кожна тема програми є лекційною і опрацьовується на семінарських заняттях. Оскільки мета даного курсу полягає не лише у вивченні логічної теорії, але й передбачає розвиток у студентів навиків до абстрактного мислення, здатності застосовувати логічні методи при вирішенні філософських і загальнонаукових проблем, постільки невід’ємною частиною семінарських занять є вирішення логічних вправ і завдань. Систематичне і ретельне розв’язання рекомендованих завдань з кожної теми курсу (збірники даних завдань зазначені у списках літератури після кожного розділу) сприятиме розвитку практичних навичок правильної побудови думки, вмінню визначати різноманітні логічні помилки та засоби для їх усунення, майстерності володіння методиками виконання логічних операцій тощо.

Окрім того, дана програма дає можливість студентам ознайомитись із темами рефератів з історії логіки, темами курсових та дипломних робіт з логіки. Мета написання таких письмових робіт полягає у поглибленому вивченні історії і теорії логіки як науки, формуванні у студентів філософського факультету навиків до написання творчих і наукових робіт. Вибір теми й написання письмової роботи з логіки здійснюється кожним студентом індивідуально під керівництвом викладача і є обов’язковим.

Частина I

ВСТУП ДО ЛОГІКИ

Тема 1. Предмет і метод науки логіки

Основні значення терміна "логіка".

Визначення предмета науки логіки: поняття логічної форми та логічного закону. Основні поняття і категорії формальної логіки.

Особливості формальної логіки як науки. Поняття про основний метод науки логіки.

Місце науки логіки в системі філософських наук. Значення культури логічного мислення в пізнавальному процесі та в життєдіяльності людини.

Тема 2. Історичний розвиток науки логіки та виникнення різних типів логік

Характеристика основних історичних етапів розвитку науки логіки.

Традиційна (загальна, аристотелівська) логіка: основні ідеї, їх особливості, історичний розвиток. Поняття методу формалізації в широкому значенні слова. Історична обмеженість засобів традиційної логіки.

Символічна (математична) логіка: причини виникнення, основні ідеї, їх особливості. Поняття методу формалізації у вузькому значенні слова. Логіка предикатів та логіка висловлювань класичної логіки.

Некласична логіка: причини виникнення, основні ідеї, їхні особливості. Загальна характеристика різних типів некласичних логік.

Основні напрями сучасних логічних досліджень.

Тема 3. Мислення і мова

Мислення. Структура мислення. Функції мислення. Типи і види мислення. Закони мислення.

Мова як знакова система. "Знак" та види знаків. Особливості мовних знаків.
Структура мови. Види мов.

Смислове та предметне значення мовних виразів. Синтаксис, семантика, прагматика. Основні семантичні категорії - "висловлювання", "ім'я", "термін", "смысл", "значення", "референція".

Взаємозв'язок мислення і мови. Логічний аналіз мови ("логіка мови"). Основні логічні категорії - "логічна постійна", "логічна змінна", "логічна форма", "логічні оператори", "логічна або пропозиційна функція", "логічна операція" та їх символічне позначення.

Тема 4. Поняття про логічні системи та принципи їхньої побудови

Поняття "логічна система", "логічна теорія", "формально-логічна теорія".

Структура логічної системи: логічний синтаксис, логічна семантика, логічна прагматика.

Види логічних систем. Основні поняття і принципи їхньої побудови.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Аристотель. Категории. Об истолковании. Первая аналитика. Вторая аналитика. Тописка. О софистических опровержениях // Соч.: В 4 т. - Т. 2. М.: Мысль, 1978.

Бирюков Б.В., Тростников В.Н. Жар холодных чисел и пафос бесстрастной логики. - М.: Знание, 1977.

Білецький А.О. Про мову і мовознавство. - К.: АртЕк, 1996.

Брюшинкин В.Н. Логика. Мышление. Информация. - Л., 1988.

Бригт фон Г.Х. Логика и философия в XX веке // Вопросы философии. – 1992. - № 8.

Горский Д.П., Ивин А.А., Никифоров А.Л. Краткий словарь по логике. - М.: Просвещение, 1991.

Дуцяк І.З. Логіка. – Львів: Просвіта, 1996.

Жоль К.К. Логика в лицах и символах. - М.: Педагогика-Пресс, 1993.

Жоль К.К. Мысль. Слово. Метафора. - К., 1984.

Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. - Львів: Астролябія, 2002.

Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. - Львів: Каменяр, 1997.

Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Навчальний посібник з логіки. - Львів: Вид-во Львівськ. ун-ту, 1996.

Конверський А.Є. Логіка (традиційна і сучасна). - К.: Центр навчальної літератури, 2004.

Логический словарь "ДЕФОРТ". - М.: Мысль, 1994.

Налимов В.В. Вероятностная модель языка (о соотношении естественных и искусственных языков). - М., 1979.

Павилёнис П.И. Проблема смысла. - М., 1983.

Петров В.В. Философские аспекты референции // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. XIII - Логика и лингвистика. - М.: Радуга, 1982. - С.406-414.

Потебня А.А. Мысль и язык. - К.: СИНТО, 1993.

Семиотика. - М.: Радуга, 1988.

Сорина Г.В., В.С.Меськов. Логика в системе культуры // Вопросы философии. – 1996. - № 2.

Тарский А. Истина и доказательство // Вопросы философии. – 1972. - № 8.

Тарский А. Понятие истины в языках дедуктивных наук // Философия и логика Львовско-Варшавской школы. – М., 1999.

Тарський А. Обґрунтування наукової семантики // Філософська і соціологічна думка. – 1996. - № 1-2.

Тарський А. Поняття істини в формалізованих мовах. – К.: Центр громадянської освіти „Київське братство”, 1998.

Уемов А.И. Логические ошибки. Как они мешают правильно мыслить. - М., 1958.

Язык и моделирование социального взаимодействия. - М.: Прогресс, 1987.

Частина II

ТРАДИЦІЙНА (АРИСТОТЕЛІВСЬКА) ЛОГІКА

Тема 1. *Поняття*

Загальна характеристика поняття як форми мислення. Поняття, слово, термін. Логічна структура поняття. Види понять за змістом і обсягом.

Логічні операції над змістом поняття: визначення (дефініція) поняття.

Логічна характеристика обсягу поняття: логічний клас (множина), підклас (підмножина), елемент класу (елемент множини). Види класів. Відношення між поняттями за обсягом. Логічні операції над обсягами понять: поділ поняття (поділ класу на підкласи), класифікація. Операції над класами (об'єднання класів, переріз класів, доповнення класів).

Логічні операції над змістом та обсягом поняття: обмеження і узагальнення поняття.

Тема 2. *Висловлювання*

Загальна характеристика висловлювання. Речення. Судження. Висловлювання.

Просте висловлювання. Структура простого висловлювання. Види простого висловлювання. Атрибутивні висловлювання: структура, види за кількістю та якістю. Розподіленість термінів. Відношення між висловлюваннями типу А, Е, І, О за "логічним квадратом".

Складні висловлювання. Види складних висловлювань: кон'юнктивні, диз'юнктивні, імплікативні, еквівалентні, заперечні. Встановлення відношень між складними висловлюваннями за методом таблиць істинності.

Тема 3. *Закони логіки*

Загальна характеристика логічного закону. Поняття "логічний закон" у традиційній (аристотелівській) логіці.

Основні формально-логічні закони: закон тотожності, закон суперечності, закон виключеного третього, закон достатньої підстави (визначення, формальні вирази, особливості вимог, логічні помилки при порушенні названих законів).

Тема 4. Умовиводи

Загальна характеристика умовиводу. Структура умовиводу. Принцип логічного слідування в умовиводах. Поняття необхідного та імовірнісного умовиводу. Загальні правила умовиводу.

Дедуктивний умовивід.

Умовиводи логіки висловлювань: правила виводів логіки висловлювань, види умовиводів логіки висловлювань.

Умовиводи логіки предикатів. Безпосередні умовиводи. Опосередковані умовиводи. Простий категоричний силогізм.

Скорочені та складні умовиводи: ентимема, полісилогізм, епіхейрема.

Імовірнісні умовиводи. Поняття ймовірності.

Індукція як різновид імовірнісного умовиводу. Види індукції. Методи наукової індукції. Логічні помилки в індуктивних умовиводах.

Аналогія як різновид імовірнісного умовиводу. Види аналогії. Логічні помилки в умовиводах за аналогією.

Умови підвищення ступеня достовірності висновків у імовірнісних умовиводах.

Тема 5. Доведення та спростування

Загальна характеристика доведення та спростування. Структура доведення та спростування. Вимоги логіки до аргументів. Види доведень. Способи спростувань. Правила доведення та спростування; логічні помилки, що виникають при їх порушенні.

Тема 6. Парадокси

Суперечливий характер пізнавального процесу: апорії та антиномії. Парадокси науки та парадокси логіки. Види парадоксів. Проблема вирішення парадоксів.

Тема 7. Логічні основи ведення суперечок

Загальна характеристика суперечок. Структура суперечки. Види суперечок. Логічна характеристика суперечки. Застосування законів логіки в суперечках. Коректні та некоректні прийоми в суперечках. Паралогізми та софізми в суперечках.

Позалогічні (психологічні) засоби впливу на аудиторію в суперечках.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Аристотель. Категории. Об истолковании. Первая аналитика. Вторая аналитика. Тописка. О софистических опровержениях // Соч.: В 4 т. - Т. 2. М.: Мысль, 1978.
- Арно А., Николь П. Логика, или Искусство мыслить. - М.: Наука, 1991.
- Войшвилло Е.К. Понятие как форма мышления. - М.: Изд-во Моск.ун-та, 1989.
- Горский Д.П., Ивин А.А., Никифоров А.Л. Краткий словарь по логике. - М.: Просвещение, 1991.
- Дуцяк І.З. Логіка. – Львів: Просвіта, 1996.
- Жоль К.К. Логика в лицах и символах. - М.: Педагогика-Пресс, 1993.
- Івін О.А. Логіка. - К., 1996.
- Ивин А.А. Теория аргументации. - М., 2003.
- Ивин А.А. Искусство правильно мыслить. - М.: Просвещение, 1986.
- Индуктивная логика и формирование научного знания. - М.: Наука, 1987.
- Кайберг Г. Вероятность и индуктивная логика. - М., 1978.
- Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. - Львів: Астролябія, 2003.
- Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. - Львів: Каменяр, 1997.
- Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Навчальний посібник з логіки. - Львів: Вид-во Львівськ.ун-ту, 1996.
- Конверський А.Є. Логіка (традиційна і сучасна). - К.: Центр навчальної літератури, 2004.
- Кэрролл Л. Логическая игра. - М.: Наука, 1991.
- Логический словарь "ДЕФОРТ". - М.: Мысль, 1994.
- Мельников В.Н. Логические задачи. - Киев-Одесса, 1989.
- Минто В. Дедуктивная и индуктивная логика. - С.Пб.: Комета, 1995.
- Нуждин Г. Доказательство. // Вопросы философии. - 1998. - № 9.
- Павлова Л.Г. Спор. Дискуссия. Полемика. - М.: Просвещение, 1991.
- Поварнин С. Спор. О теории и практике спора. // Вопросы философии. - 1990. - № 3. - С. 57-133.
- Серебрянников О.Ф. Дедуктивное умозаключение. - Л., 1969.
- Смаллиан Р. Как же называется эта книга? - М.: Мир, 1981.
- Тарский А. Истина и доказательство. // Вопросы философии. - 1972. - № 8.

Уемов А.И. Аналогия в практике научного исследования. - М.: Наука, 1970.

Хоменко І., Алексюк І. Основи логіки. - К.: Золоті ворота, 1996.

Хоменко І.В. Практикум з логіки. - К.: Юрінком Інтер, 2002.

Частина III

КЛАСИЧНА СИМВОЛІЧНА ЛОГІКА

III.1. ПРОПОЗИЦІЙНА ЛОГІКА.

Тема 1. Загальна характеристика пропозиційної логіки

Мова пропозиційної логіки: логічні зв'язки, пропозиційні змінні, технічні знаки.

Вираз (формула). Поняття правильної побудованої формули.

Сила логічних зв'язок. Дужки у формулах. Головний знак формули.

СЕМАНТИКА ПРОПОЗИЦІЙНОЇ ЛОГІКИ

Тема 2. Метод аналітичних таблиць

Логічні зв'язки та їх логічне (табличне) визначення. Виконувані, невиконувані та загальнозначущі формули.

Поняття про аналітичну таблицю. Правила побудови (розширення) аналітичних таблиць.

Виконуваність, невиконуваність та загальнозначущість формули стосовно семантики аналітичних таблиць.

Тема 3. Елементи теорії моделей

Поняття про модель та інтерпретацію формули. Загальнозначущість, виконуваність та невиконуваність формули в моделі.

Відношення логічного слідування та його властивості.

Види моделей:

а) булева алгебра; загальнозначущість, виконуваність та невиконуваність формули щодо семантики булевих алгебр;

б) істинність множини та моделі множини (множина Я.Хінтікки). Загальнозначущість, виконуваність та невиконуваність формули щодо семантики модельних множин.

СИНТАКСИС ПРОПОЗИЦІЙНОЇ ЛОГІКИ

Тема 4. Аксиоматизація пропозиційної логіки

Загальна характеристика синтаксису формального пропозиційного числення: алфавіт, формула, теорема, аксіома, схема аксіом, доказ, формальний вивід, вивід із множини формул.

Аксиоматичне числення пропозиційної логіки (з аксіомами): аксіоми, правила виведення.

Аксиоматичне числення пропозиційної логіки (із схемами аксіом): схеми аксіом, правила виведення.

Теорема Ербрана (теорема дедукції).

Теорема про заміну.

Тема 5. Металогічні властивості пропозиційного числення

Несуперечливість пропозиційного числення (формування метатеорема і принципи її доведення).

Повнота пропозиційного числення (формулювання метатеорема і принципи її доведення).

Незалежність системи аксіом пропозиційного числення.

Тема 6. *Натуральна побудова пропозиційного числення*

Система натурального виведення пропозиційної логіки: алфавіт, правила утворення, правила введення і вилучення логічних зв'язок.

Доведення в системі натурального виведення:

- а) прямий доказ;
- б) непрямий доказ.

Порівняльна характеристика аксіоматичного числення і системи натурального виведення: їх подібність, відмінності та взаємозв'язок.

Тема 7. *Числення секвенцій. Системи генценівського типу*

Принципи побудови секвенційного числення пропозиційної логіки:

- а) поняття про секвенції;
- б) алфавіт, аксіома, правила утворення, правила введення логічних зв'язок зліва та справа у численні секвенцій;
- в) структурні правила: теорема Генцена про усунення правила перерізу.

Доведення в системах генценівського типу. Дерево секвенцій, корінь дерева, вершина дерева.

Порівняльна характеристика аксіоматичного числення, натурального числення та числення секвенцій пропозиційної логіки: їх подібність, відмінності та взаємозв'язок.

Тема 8. *Методологічні проблеми пропозиційної логіки*

Характеристика проблеми розв'язуваності.

Розв'язувальні процедури для пропозиційної логіки:

- а) семантичні методи вирішення проблеми розв'язуваності: таблиці істинності, аналітичні таблиці;
- б) синтаксичні методи вирішення проблеми розв'язуваності: нормальні форми пропозиційної логіки. КНФ, ДНФ.

III. ЛОГІКА ПРЕДИКАТІВ

Тема 9. Загальна характеристика логіки предикатів

Логіка предикатів як розширення пропозиційної логіки.

Мова логіки предикатів:

- а) логічні константи: логічні зв'язки, квантори;
- б) предметні (індивідні) змінні, предметні (індивідні) константи, предикатні змінні;
- в) пропозиційні змінні;
- г) технічні знаки.

Поняття про предикат. Властивості як одномісні предикати. Відношення як багатомісні предикати.

Поняття про терми.

Правильно побудована формула логіки предикатів. Елементарні (атомарні) та неелементарні формули.

Область дії квантора. Вільні і зв'язані входження змінної у формулі.

Операції підстановки для термінів. Поняття правильної підстановки.

Тема 10. Семантика логіки предикатів

1. Об'єктна семантика логіки предикатів. Основні поняття.
2. Підстановча семантика логіки предикатів. Основні поняття:
 - а) семантика аналітичних таблиць;
 - б) семантика модельних множин.

Тема 11. Синтаксис логіки предикатів

Аксиоматична побудова логіки предикатів: алфавіт, правила утворення, аксіоми, правила виведення. Теорема дедукції.

Натуральна побудова логіки предикатів: алфавіт, правила утворення, правила введення і вилучення логічних зв'язок, правила введення та вилучення кванторів.

Секвенційна побудова логіки предикатів: алфавіт, правила утворення, аксіома, правила введення логічних зв'язок зліва і справа, правила введення кванторів зліва і справа, структурні правила.

Тема 12. Металогічні властивості логіки предикатів

Несуперечливість числення предикатів (формулювання метатеорема і принципи її доведення).

Повнота числення предикатів (формулювання метатеорема і принципи її доведення).

Незалежність системи аксіом числення предикатів.

Тема 13. Методологічні проблеми логіки предикатів

Проблема розв'язуваності логіки предикатів. Розв'язуваність одномісного числення предикатів. Класи зведеності.

Поняття про числення предикатів вищих порядків.

Прикладні мови логіки предикатів.

Проблема визначеності. Явні та неявні визначення. Теорема Бета.

Теорема Крейга.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Бессонов А.В. Предметная область в логической семантике. - Новосибирск: Наука, 1985.

Бет Э.В. Метод семантических таблиц // Математическая теория логического вывода. - М.: Наука, 1967.

Бирюков Б.В., Тростников В.Н. Жар холодных чисел и пафос бесстрастной логики. - М.: Знание, 1977.

Войшвилло Е.К. Символическая логика: классическая и релевантная. - М.: Высшая шк., 1989.

Генцен Г. Исследования логических выводов // Математическая теория логического вывода. - М.: Наука, 1967.

Гильберт Д., Бернайс П. Основания математики: Логические исчисления и формализация арифметики. - М.: Наука, 1982.

Гильберт Д., Бернайс П. Основания математики: Теория доказательств. - М.: Наука, 1982.

Дуцяк І.З. Логіка. – Львів: Просвіта, 1996.

Жоль К.К. Вступ до сучасної логіки. - К.: Вища шк., 1992.

Клини С. Математическая логика. - М.: Мир, 1973.

Математический энциклопедический словарь. - М.: СЭ, 1988.

Мельников В.Н. Логические задачи. - Киев-Одесса, 1989.

Мендельсон Э. Введение в математическую логику. - М.: Наука, 1984.

Никольская И.Л. Математическая логика. - М., 1981.

Новиков П.С. Элементы математической логики. - М.: Наука, 1973.

Переверзев В.Н. Логистика: Справочная книга по логике. - М.: Мысль, 1995.

Слупецкий Е., Борковский Л. Элементы математической логики и теория множеств. - М.: Прогресс, 1965.

Смирнов В.А. Формальный вывод и логические исчисления. - М.: Наука, 1972.

Столл Р. Множества. Логика. Аксиоматические теории. - М.: Просвещение, 1968.

Философский энциклопедический словарь. - М.: СЭ, 1987.

Формальная логика. - Л.: Изд-во Ленингр.ун-та, 1977.

Хинтиikka Я. Модальность и квантификация // Семантика модальных и интенциональных логик. - М.: Прогресс, 1981.

Чёрч А. Введение в математическую логику. - М.: Изд-во иностранной литературы, 1960. - Т. I.

Частина IV

НЕКЛАСИЧНА ЛОГІКА

Тема 1. Вступ до некласичної логіки

Гносеологічна основа та особливості ідей некласичної логіки.

Основні напрями сучасних логічних досліджень. Види некласичних логік та принципи їх побудови.

Екстенціональні та інтенціональні логічні системи.

Єдність класичної і некласичної логік.

Тема 2. Багатозначна логіка

Предмет багатозначної логіки. Основні принципи її побудови.

Гносеологічна основа багатозначної логіки. Двозначна та багатозначна логіки, їх співвідношення.

Тризначні логічні системи, принципи їх побудови.

$n > 3$ -значні логічні системи, принципи їх побудови (матричне та аксіоматичне).

Філософські питання багатозначної логіки. Проблема універсальності логічних законів.

Тема 3. Модальна логіка

Предмет модальної логіки. Види модальностей. Загальні принципи побудови модальних систем. Семантика модальної логіки. Синтаксис модальних числень.

Модальність і багатозначність. Тризначна модальна логіка Я.Лукасевича.

Модальність і слідування. Теорія строгої імплікації К.Льюїса. Модальні системи S1-S5. Теорія сильної імплікації В.Аккермана.

Модальна логіка і теорія виведення. Релевантна логіка.

Алетична логіка: семантика і синтаксис.

Деонтична логіка: семантика і синтаксис.

Епістемічна логіка: семантика і синтаксис.

Часова логіка: семантика і синтаксис.

Тема 4. Параконсистентна (паранесуперечлива) логіка

Передумови виникнення параконсистентної логіки. Логічні ідеї Н.А.Васильєва. Основні принципи побудови параконсистентних логік. Логічні системи Ньютона да Кости.

Тема 5. Логіка запитань і відповідей

Логічна структура запитання. Види запитань і відповідей. Правила формулювання запитань та характеристика помилок, що виникають у випадку їхнього порушення. Коректно та некоректно сформульовані запитання.

Тема 6. Практична логіка

Логіка дії. Предмет дослідження логіки дії. Дескриптивна (описова) і формальна моделі дії ("числення дій"). Нормативний характер дій.

Логіка вибору та прийняття рішення.

Логіка переваги (оцінок).

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Белнап Н., Стил Т. Логика вопросов и ответов. М.: Прогресс, 1981.
- Блинов А.Л., Петров В.В. Элементы логики действий. - М.: Наука, 1991.
- Васильев Н.А. Воображаемая логика. Избранные труды. - М.: Наука, 1989.
- Войшвилло Е.К. Символическая логика: классическая и релевантная. - М., 1989.
- Войшвилло Е.К. Содержательный анализ модальностей S4 и S5 // Философские науки. – 1983. - № 3.
- Войшвилло Е.К. Философско-методологические аспекты релевантной логики. - М., 1988.
- Герасимова И.А. Логический анализ рассуждений на основании личностных знаний // Синтаксические и семантические исследования неэкстенциональных логик. - М.: Наука, 1989.
- Донченко В. Модальная логика // Философская энциклопедия. - М.: СЭ, 1964. - Т.3.
- Жоль К.К. Вступ до сучасної логіки. - К.: Вища шк., 1992.
- Зиновьев А.А. Философские проблемы многозначной логики. - М., 1960.
- Зиновьев А.А. Комплексная логика. - М., 2003.
- Ивин А.А. Логика норм. - М., 1973.
- Ивлев Ю.В. Содержательная семантика модальной логики. - М., 1985.
- Ивлев Ю.В. Новые семантики модальной логики // Современная логика и методология науки. - М., Изд-во Моск.ун-та, 1987.
- Ишмуратов А.Т. Логические теории временных контекстов. - К., 1981.
- Ишмуратов А.Т. Логический анализ практических рассуждений. - К.: Наук. думка, 1987.
- Ишмуратов А.Т., Карпенко А.С., Попов В.М. О паранепротиворечивой логике // Синтаксические и семантические исследования неэкстенциональных логик. - М.: Наука, 1989.
- Ишмуратов А.Т. Вступ до філософської логіки. - К.: Абрис, 1996.
- Ишмуратов А.Т. Логічний аналіз соціальних рішень // Філософська і соціологічна думка. – 1995. - № 5-6.
- Карнап Р. Значение и необходимость: Исследование по семантике и модальной логике. - М., 1959.
- Кондаков Н.И. Логический словарь-справочник. - М.: Наука, 1975.

- Костюк В.Н. Элементы модальной логики. - К., 1978.
- Логическая семантика и модальная логика. - М., 1967.
- Логический словарь "ДЕФОРТ". - М.: Мысль, 1994.
- Лукасевич Я. Аристотелевская силлогистика с точки зрения современной формальной логики. - М., 1959.
- Неклассическая логика. - М., 1970.
- Ньютон да Коста, Диего Маркони. Развитие параконсистентной логики в 80-х годах XX века // Философские науки. – 1989. - № 9.
- Павлов А.Т., Ишмуратов А.Т., Омелянчик В.И. Модальная логика: Учебное пособие. - К., 1982.
- Переверзев В.Н. Логистика: Справочная книга по логике. - М., 1995.
- Попов В.М. Секвенциальные формулировки паранепротиворечивых логических систем // Синтаксические и семантические исследования неэкстенциональных логик. - М.: Наука, 1989.
- Попович М.В. Философские вопросы семантики. - К., 1975.
- Семантика модальных и интенциональных логик. - М., 1981.
- Сидоренко Е.А. Логистика и теодицея (Идеи немонотонной и паранепротиворечивой логики у П.Флоренского) // Вопросы философии. – 1997. - № 5.
- Сидоренко Е.А. Логическое следование и условные высказывания. - М.: Наука, 1983.
- Сидоренко Е.А. Релевантность и импликация // Модальные и интенциональные логики. - М., 1984.
- Сидоренко Е.А. Семантическое построение пропозициональной релевантной логики // Синтаксические и семантические исследования неэкстенциональных логик. - М.: Наука, 1989.
- Слинин Я.А. Современная модальная логика. - Л., 1976.
- Смирнова Е.Д. Основы логической семантики. - М., 1990.
- Фейс Р. Модальная логика. - М., 1974.
- Хинтикка Я. Виды модальности // Семантика модальных и интенциональных логик. - М., 1981.
- Хинтикка Я. Логико-эпистемологические исследования. - М.: Прогресс, 1980.
- Хинтикка Я. Ситуации, возможные миры и установки // Знаковые системы в социальных и когнитивных процессах. – Новосибирск: Наука, 1990.
- Целищев В.В. Понятие объекта в модальной логике. - Новосибирск, 1978.

Целищев В.В. Философские проблемы семантики возможных миров. – Новосибирск, 1977.

Штегмюллер В. Рациональная теория решений // Философия. Логика. Язык. - М.: Прогресс, 1987.

Частина V

ФОРМАЛЬНА ЛОГІКА ЯК ПРИКЛАДНА НАУКА

Тема 1. Теоретична і прикладна логіка

Методологічна функція формальної логіки.

Поняття методу і методології. Особливості логічного методу. Логічні методи пізнання (дослідження). Логічний метод формалізації.

Тема 2. Логіка і наука

Предмет "логіки науки". Логічний аналіз мови науки.

Логічні принципи побудови наукових теорій. Види наукових теорій. Логічні вимоги до наукових теорій.

Проблема істини в сучасній науці. Принципи верифікації та фальсифікації науково-теоретичного знання.

Проблема інтерпретацій класичної та некласичних логік у сфері природничих і гуманітарних наук.

Тема 3. Логіка і філософія

Особливості формальної логіки як науки. Статус формальної логіки як філософської науки: різноманітні погляди на це питання в історії філософії та логіці.

Взаємозв'язок філософії і логіки. Типи і характер зв'язків між філософією і логікою. Вплив філософії на логіку та вплив логіки на філософію.

Філософські основи логіки. Онтологічне та гносеологічне обґрунтування науки логіки. Три основних підходи до в'яснення основ логіки в історії філософії і логіки (*психологізм, конвенціоналізм, логіцизм*).

Філософські проблеми логіки: проблема обґрунтування науки логіки та її підстав, начал логічного мислення, його форм і законів та ін. Парадокс самообґрунтування логіки як науки.

Логічний підхід до філософії. Логічний аналіз філософських проблем і філософського знання. Застосування формальної логіки до філософії. Особлива семантика філософських висловлювань і можливості розробки формалізованого апарату філософської теорії.

Проблема інтерпретації сучасних некласичних логік у сфері філософських наук.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Вригт фон Г.Х. Логика и философия в XX веке // Вопросы философии. – 1992. - № 8.
- Вригт фон Г.Х. Логико-философские исследования. - М.: Прогресс, 1986.
- Горский Д.П. Обобщение и познание. - М.: Мысль, 1985.
- Исследования по логике научного познания. - М., 1990.
- Карпович В.Н. Проблема, гипотеза, закон. - Новосибирск, 1980.
- Кедровский О.И. Методы построения теоретических систем знания. - К., 1982.
- Конверский А.Е. Определение П.В.Копниным природы и задач логики научного исследования // Вопросы философии. – 1997. - № 10.
- Конверский А.Е. Проблема обоснования в логике и методологии науки. - К.: Вища шк., 1985.
- Кузина Е.Б. Некоторые логические аспекты связи формирования и обоснования теоретического знания // Современная логика и методология науки. - М.: Изд-во Моск.ун-та, 1987.
- Логика и философские категории. - Л.: Изд-во Ленингр.ун-та, 1982.
- Логические методы и формы научного познания. - К.: Вища шк., 1984.
- Лосев А.Ф. К вопросу о применении теории отражения в логике // Вопросы философии. – 1998. - № 8.
- Лосев А.Ф. Основной принцип мышления и вытекающие из него логические законы мышления // Вопросы философии. - 1998. - № 8.
- Лукаевич Я. Аристотелевская силлогистика с точки зрения современной формальной логики. - М.: Издательский проект „Тривиум”, 1959.
- Лукаевич Я. Логистика и философия. // Логика и философия Львовско-Варшавской школы. - М., 1999.
- Лукашевич В.К. Научный метод. Структура. Обоснование. Развитие. - Минск, 1991.
- Маковельский А.О. История логики. – М.: Кучково поле, 2004.
- Марков Б.В. Проблема обоснования и проверяемости теоретического знания. - Л., 1984.
- Петров В.В. Семантика научных терминов. - Новосибирск, 1982.
- Печенкин А.А. Обоснование научной теории (классика и современность). - М., 1991.

Попов П.С., Стяжкин Н.И. Развитие логических идей от античности до эпохи Возрождения. – М., 1974.

Поппер К. Логика и рост научного знания. - М., 1983.

Природа научного познания (логико-методологический аспект). - Минск, 1979.

Ракитов А.И. Курс лекций по логике науки. - М., 1971.

Рассел Б. Введение в математическую философию. - М.: Гнозис, 1996.

Рузавин Г.И. Научная теория (логико-методологический анализ). - М., 1978.

Титов В. Соціальна детермінація логічного знання // Філософська і соціологічна думка. – 1993. - № 1.

Сидоренко Е.А. Логистика и теодицея // Вопросы философии. – 1997. - № 5.

Смирнов В.А. Логические методы анализа научного познания. - М., 1987.

Смирнов В.А., Таванец П.В. О взаимоотношении символической логики и философии // Философия в современном мире. Философия и логика. - М., 1974.

Смирнова Е.Д. К вопросу о природе логического знания // Современная логика и методология науки. - М.: Изд-во Моск.ун-та, 1987.

Смирнова Е.Д. Логика и философия. - М., 1998.

Смирнова Е.Д. Логическая семантика и философские основания логики. - М., 1986.

Сорина Г.В., Меськов В.С. Логика в системе культуры // Вопросы философии. – 1996. - № 2.

Степин В.С. Становление научной теории. - Минск, 1976.

Финн В.К. Неологицизм - философия обоснованного знания // Вопросы философии. – 1996. - № 8.

Фреге Г. Логика и логическая семантика: сборник трудов. М.: Аспект-Пресс, 2000.

Хинтиikka Я. Логико-эпистемологические исследования. - М.: Прогресс, 1980.

Хинтиikka Я. Проблема истины в современной философии // Вопросы философии. – 1996. - № 9.

Целищев В.В., Петров В.В. Философские проблемы логики (семантические аспекты). - М.: Высшая шк., 1984.

Шуман А. Философская логика: истоки и эволюция. - Минск: Экономпресс, 2001.

ПЕРЕЛІК ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ З КУРСУ

„ТРАДИЦІЙНА (АРИСТОТЕЛІВСЬКА) ЛОГІКА”

1. Значення терміну “логіка”.
2. Визначення логіки як науки.
3. Об’єкт та предмет вивчення логіки як науки.
4. Характеристика мислення як об’єкту дослідження логіки. Структура мислення.
5. Характеристика “логічної форми” мислення. Основні форми мислення.
6. Характеристика логічного закону. Основні закони формальної логіки.
7. Поняття “істини” в традиційній (аристотелівській) логіці.
8. Поняття “логічної помилки”. Види логічних помилок.
9. Основні принципи логічного аналізу мови як засобу виразу думок.
10. Предмет вивчення семіотики. Характеристика рівнів семіотичного аналізу мовних виразів.
11. Характеристика штучних мов. Поняття “формалізованої мови” в логіці.
12. Сутність основного методу логіки як науки.
13. Місце логіки в пізнавальній діяльності людини.
14. Значення логіки для формування культури (професійної культури) мислення людини.
15. *“Поняття” як форма мислення. Логічна структура поняття.*
16. Мовні форми виразу понять. Особливості взаємозв’язку поняття і слова.
17. Види понять за змістом і за обсягом.
18. Сумісні та несумісні відношення між поняттями. Зображення даних відношень за допомогою кіл Ейлера.
19. Відмінність між протилежними та суперечливими поняттями.
20. Узагальнення понять як логічна операція.
21. Обмеження понять як логічна операція.
22. Сутність визначення (дефініції) понять як логічної операції. Логічна структура визначення.
23. Логічні різновиди та способи визначень змісту понять.
24. Логічні вимоги (правила) щодо визначення змісту понять.
25. Сутність поділу (класифікації) понять як логічної операції. Логічна структура поділу.
26. Логічні різновиди поділу обсягу понять.
27. Логічні вимоги (правила) щодо поділу (класифікації) обсягу понять.
28. *“Висловлювання” як форма мислення. Логічна структура висловлювання.*

29. Мовні форми виразу висловлювань. Особливості взаємозв'язку висловлювання і речення.
30. Види висловлювань. Прості і складні висловлювання.
31. Види простих висловлювань. Характеристика атрибутивних, реляційних та екзистенціальних висловлювань.
32. Характеристика простих атрибутивних висловлювань за кількістю та якістю, формалізовані схеми їхньої побудови.
33. Види складних висловлювань, їх характеристика.
34. Умови істинності складних висловлювань.
35. Логічні відношення між висловлюваннями, критерії їх встановлення. “Логічний квадрат” як спосіб зображення відношень між простими атрибутивними висловлюваннями.
36. *“Умовивід” як форма мислення. Логічна структура умовиводу.*
37. Поняття про необхідні (демонстративні) та імовірнісні (недемонстративні) висновки.
38. Дедуктивний умовивід: визначення, різновиди, правила побудови.
39. Індуктивний умовивід: визначення, різновиди, правила побудови.
40. Умовивід за аналогією: визначення, різновиди, правила побудови.
41. Місце методу аналогії (моделювання) в пізнавальній діяльності людини.
42. Умови підвищення степені вірогідності висновку в імовірнісних умовиводах.
43. *Загальна характеристика основних формально-логічних законів.*
44. Закон тотожності. Характеристика логічних вимог (норм) даного закону та ознаки логічних помилок, що виникають при порушенні даних вимог.
45. Закон несуперечності. Характеристика логічної вимоги (норми) даного закону та ознаки логічних помилок, що виникають при її порушенні.
46. Закон виключеного третього. Характеристика логічної вимоги (норми) даного закону та ознаки логічних помилок, що виникають при її порушенні.
47. Закон достатньої підстави. Характеристика логічних вимог (норм) даного закону та ознаки логічних помилок, що виникають при порушенні даних вимог.
48. *Доведення та спростування як логічні операції, їхня логічна структура.*
49. Види доведень та спростувань.
50. Логічна характеристика непрямого доведення „від супротивного”.
51. Способи спростувань.
52. Логічні ознаки тези, спростованої шляхом критики: а) самої тези; б) аргументів доведення; в) демонстрації доведення.

53. Правила побудови доведень та спростувань; характеристика найтипівіших логічних помилок, що виникають при порушенні цих правил.
54. *Характеристика суперечки як методу вирішення спірних питань. Логічна структура суперечки.*
55. Відмінності між дискусією і полемікою як різновидами суперечки.
56. Класифікація суперечок за метою проведення, професійними сферами діяльності людини, організаційними формами проведення.
57. Характеристика конструктивної та неконструктивної суперечок.
58. Поняття стратегії й тактики ведення суперечок. Різновиди тактичних прийомів.
59. Логічні правила ведення суперечок.
60. Логічна характеристика “безпредметної”, “безцільної” та “некоректної” суперечок.
61. Софістичні прийоми, що використовуються у суперечках.
62. Некоректні позалогічні (психологічні) засоби впливу на аудиторію в суперечках.
63. *Предмет дослідження евристики.*
64. Запитання як засіб пізнавальної діяльності. Логічна структура запитання.
65. Види запитань.
66. Логічні правила формулювання запитань.
67. Види відповідей та логічні вимоги щодо них.
68. Поняття логічного методу. Види логічних методів.
69. Теорія як системна форма організації наукового знання. Функції наукових теорій.
70. Види теорій та засоби їх побудови.

ПЕРЕЛІК ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ З КУРСУ „СИМВОЛІЧНА ЛОГІКА”

1. Визначення логіки як науки.
2. Об'єкт, предмет і завдання діалектичної логіки.
3. Об'єкт, предмет і завдання формальної логіки.
4. Особливості синтаксичного і семантичного рівнів дослідження предмета формальної логіки.
5. Структура і основні поняття традиційної формальної логіки.
6. Структура і основні поняття символічної формальної логіки.
7. Гносеологічні підстави виникнення символічної логіки. Обмеженість традиційної формальної логіки.
8. Поняття про формалізацію в логіці. Визначення формально-логічної теорії (ФЛТ).
9. Особливості методу формалізації в традиційній формальній логіці.
10. Особливості методу формалізації в символічній формальній логіці.
11. Принципи побудови формально-логічних теорій в символічній логіці: поняття про об'єктну мову і метамову.
12. Вимоги до побудови метамови в символічній формальній логіці.
12. Принципи побудови формально-логічних теорій в символічній логіці: поняття про синтаксис і семантику метамови.
13. Основні завдання, які вирішуються на рівні семантики ФЛТ.
14. Поняття про множинність ФЛТ: основні логічні підстави для класифікації ФЛТ.
15. Логіка висловлювань (ЛВ) як розділ символічної формальної логіки: визначення, основні поняття і принципи побудови.
16. Синтаксичні особливості морфологічних систем логіки висловлювань: алфавіт, правила утворення.
17. Визначення формули в морфологічних системах ЛВ. Поняття про головний знак формули, силу логічних сполучників, розміщення дужок у формулах.
18. Поняття про рівнозначні (рівносильні) формули ЛВ. Характеристика основних законів алгебри Буля.
19. Поняття про нормальні та двоїсті форми виразів ЛВ.
20. Визначення КНФ та ДНФ. Методологічні завдання, які виконуються за допомогою цих нормальних форм.

21. Визначення ДКНФ та ДДНФ. Методологічні завдання, які виконуються за допомогою цих нормальних форм.
22. Поняття про СКНФ та СДНФ.
23. Семантичні особливості морфологічних систем ЛВ: структурні елементи, принципи побудови.
24. Основні поняття і принципи побудови функціональних семантик для морфологічних систем ЛВ: правила інтерпретації, визначення семантичних властивостей формул.
25. Основні поняття і принципи побудови аналітико-табличних семантик для морфологічних систем ЛВ: правила інтерпретації, визначення семантичних властивостей формул.
26. Аналітичні правила та їх застосування в морфологічних системах ЛВ.
27. Проблема розв'язання в символічній логіці: сутність, основні синтаксичні та семантичні методи її вирішення в морфологічних системах ЛВ.
28. Логічні числення як форма побудови ФЛТ в логіці висловлювань: визначення, принципи побудови.
29. Порівняльний аналіз морфологічних систем та аксіоматичних числень в ЛВ (АЧЛВ).
30. Синтаксичні особливості побудови АЧЛВ: основні структурні елементи та дефініції.
31. Поняття про доведення в АЧЛВ. Теорема дедукції.
32. Семантичні особливості побудови АЧЛВ.
33. Проблема несуперечності в символічній логіці та її вирішення для АЧЛВ.
34. Проблема повноти в символічній логіці та її вирішення для АЧЛВ.
35. Проблема незалежності в символічній логіці та її вирішення для АЧЛВ.
36. Проблема розв'язання в АЧЛВ.
37. Натуральне числення ЛВ (НЧЛВ): визначення та основні поняття.
38. Синтаксичні особливості побудови НЧЛВ: основні структурні елементи та характеристика правил виведення.
39. Поняття про доведення в НЧЛВ. Прямі і непрямі доведення в НЧЛВ.
40. Проблема розв'язання в НЧЛВ.
41. Логіка предикатів (ЛП) як розділ символічної формальної логіки: визначення, основні поняття і принципи побудови.
42. Порівняльна характеристика ЛВ і ЛП, принципи їх взаємозв'язку.
43. Мова логіки предикатів: поняття про нелогічні та логічні терміни, що входять до складу простого висловлювання.
44. Алфавіт мови логіки предикатів.
45. Визначення формули в логіці предикатів.

46. Поняття логічного закону в логіці предикатів.

47. Аналіз міркувань засобами логіки предикатів.

ПЕРЕЛІК ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ З КУРСУ

«НЕКЛАСИЧНА ЛОГІКА»

Об'єкт та предмет логіки.

Теоретичне і практичне значення логіки як науки.

Поняття “логічна система”. Види логічних систем та принципи їх побудови.

Логічні вимоги до сучасних формально-логічних систем (формальних теорій).

Метод формалізації: сутність, різновиди.

Характеристика історичних етапів розвитку логіки як науки.

Загальна традиційна (аристотелівська) логіка: основні поняття та принципи побудови.

Класична символічна логіка: структура, основні поняття та принципи побудови.

Некласична символічна логіка: напрями, структура, основні поняття та принципи побудови.

Класична і некласична логіки: їх особливості та співвідношення.

Поняття “логічний закон”. Особливості розуміння логічного закону в різних типах логік.

Проблема істини в різних типах логік.

Поняття “інтерпретація” та спосіб формулювання правил інтерпретації в сучасних логічних теоріях.

Двозначна та багатозначні логіки: їх співвідношення.

Предмет багатозначної логіки. Основні принципи і способи побудови багатозначних логік.

Тризначна та чотиризначна логіка Я.Лукаsevича: основні поняття і принципи побудови.

Принципи побудови тризначних логічних систем А.Гейтінга, Д.Бочвара, Г.Рейхенбаха.

Предмет модальної логіки. Основні принципи і способи побудови модальних логік.

Види модальностей. Онтологічні і логічні модальності. Модальності *de dicto* і *de re*.

Алетична логіка: структура, основні поняття, принципи побудови. «Логічний квадрат» для алетичних модальностей.

Епістемічна логіка: синтаксис і семантика. Парадокс епістемічної логіки.

Деонтична логіка: синтаксис і семантика. «Логічний квадрат» для висловлювань з деонтичними модальностями. Аксиоми деонтичної логіки.

Часова логіка: основні поняття та принципи побудови мінімального часового числення K_t .

Паранесуперечлива логіка: принципи побудови та сфери застосування.

Модальна логіка і теорія виведення: причини виникнення та способи вирішення парадоксів імплікації.

Основні поняття та принципи побудови теорій строгої імплікації К.Льюїса та сильної імплікації В.Аккермана.

Логіка соціальних комунікацій: основні поняття та принципи побудови.

Практичні логіки: предмет дослідження. Види практичних логік.

Логіка дії. Дескриптивна (описова) та формальна моделі дій. Парадокс дій.

Нормативний характер дій.

Логіка життєвих ситуацій. Основні поняття та принципи побудови ситуаційної логіки.

Логіка вибору і прийняття рішень. Критерії вибору альтернатив в ситуації вибору.

Логіка переваги (оцінок): основні поняття і принципи побудови.

Дискурс як об'єкт логічного аналізу. Види дискурсу.

Суперечка як різновид дискурсу. Структура суперечки та її різновиди.

Способи аргументації та переконання у дискурсу її учасників. Види аргументації.

Основні софістичні прийоми у дискурсі.

Проблема смислу та розуміння мовних виразів.

Логіка і філософія. Поняття «філософська логіка».

Філософські проблеми логіки.

Логічний аналіз філософського знання. Проблема філософської інтерпретації логічних теорій.

Проблема обґрунтування підстав логіки, філософії, математики.

Формальна логіка як прикладна наука. Теоретична і прикладна логіки. Напрями прикладних логічних досліджень.

Знання Як об'єкт логічного аналізу. Типи і види знання. Критерії науковості знання.

Парадокси та їх класифікація. Характеристика парадоксів у різних типах логік. Проблема вирішення парадоксів логіки.

Поняття “логічна помилка”. Види логічних помилок та причини їх виникнення.

Характеристика логіко-граматичних засобів побудови софістичних міркувань (за Арістотелем).

Логіка запитань і відповідей. Види запитань і відповідей. Правила їх формулювання.

Поняття методу і методології. Логічні методи дослідження (пізнання).

Логіка події: основні поняття та принципи побудови.

Семантика можливих світів

ТЕМИ РЕФЕРАТИВ З ІСТОРІЇ ЛОГІКИ

1. Вчення Платона про поняття та їх визначення.
2. “Знання” і “погляд” у філософії Платона (“Менон”, “Бенкет”, “Теетет”).
3. Апорії Зенона і формально-логічний закон суперечності.
4. Майєвтичний метод Сократа.
5. Вчення Арістотеля про поняття і судження.
6. Вчення Арістотеля про закони логіки.
7. Онтологічне та логічне співвідношення законів мислення у Арістотеля.
8. Теорія доведення Арістотеля.
9. Силогістика Арістотеля.
10. Вчення Арістотеля про логічні помилки.
11. Мова формальної логіки Арістотеля.
12. Ідеї неklasичної логіки в працях Арістотеля.
13. Проблема істини у софістів.
14. Логічна теорія стоїків.
15. Логіка Пор-Ройяля.
16. Логіка середньовічних схоластів.
17. Рене Декарт про методи пошуку істини.
18. “Міркування про метод...” Р.Декарта.
19. Логічні ідеї Т.Гоббса.
20. Теорія знаків Т.Гоббса.
21. Індуктивний метод Ф.Бекона.
22. Вчення Ф.Бекона про логіку відкриття (логіку пошуку).
23. Лейбніц про закон достатньої підстави.
24. Теорія числення висловлювань Лейбніца.
25. І.Кант про рівні мислення та їх логічні функції.
26. Вчення І.Канта про категорії.
27. Вчення І.Канта про аналітичні і синтетичні судження.
28. Логіка Гегеля.
29. Гегель про специфіку та межі формальнологічного мислення.
30. Логічна теорія Б.Рассела.
31. Г.Фреге про істинність як властивість думки.
32. Теорія смислу та значення Г.Фреге.

33. Смысл та основні ідеї “уявної” логіки Н.А.Васильєва.
34. Багатозначна логіка Я.Лукаевича.
35. Теорія істини А.Тарського.
36. “Логіка відношень” С.Поварніна.
37. Л.Вітгенштейн про взаємодію мови і мислення.
38. Логічні ідеї Л.Вітгенштейна.
39. Епістемічна логіка Я.Хінткіки.
40. Семантика “можливих світів” Я.Хінткіки.

ТЕМИ КУРСОВИХ РОБІТ

1. Лінгвістичні засоби вираження суб'єкта і предиката вислову.
2. Виводи з одиничних висловів.
3. Семантичний аналіз речень природної мови.
4. Репрезентація висловів, понять, назв ознак, логічних термінів у психіці людини.
5. Логічний наголос і комунікативна мета вислову.
6. Види знаків за їх функціями при фіксуванні знань.
7. Проблема природної класифікації в логіці.
8. Типи узагальнення в оперуванні знаннями.
9. Проблема визначення найзагальніших понять.
10. Аналіз засобів логічного виведення і обґрунтування знань у праці... (за вибором студента).
11. Становлення ідей сучасної логічної семантики.
12. Моделювання психологічних процесів засобами логіки.
13. Логічний та психологічний підходи до аналізу мислення.
14. Природні й штучні мови та їх співвідношення.
15. Логічний аналіз природної мови (синтаксичний і семантичний аспекти).
16. Смысл висловлювань як проблема логічної семантики.
17. Проблема істини в логіці (класичний і некласичний підходи).
18. Формалізація як метод науки логіки.
19. Закони логіки: проблема їх об'єктивності й універсальності.
20. Парадокси: змістовий і формальний підходи до їх аналізу і вирішення.
21. Логічний аналіз софістики.
22. Логіка і математика.
23. Переклад з іноземної мови оригінального тексту з логіки із науковим коментарем.
24. Власна тема за вибором студента.

ТЕМИ ДИПЛОМНИХ РОБІТ

З ЛОГІКО-ФІЛОСОФСЬКОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ

1. Співвідношення дедуктивної логіки і природного мислення.
2. Проблема начал мислення.
3. Особливості дедуктивної побудови системи філософського знання.
4. Логічний аналіз принципів побудови систем філософського знання (історико-філософський аспект).
5. Проблема логічного обґрунтування філософських теорій.
6. Співвідношення філософських і загальнонаукових категорій.
7. Особливості філософської мови (історико-філософський аспект).
8. Розробка і застосування логічного апарату до аналізу філософського знання.
9. Логіка утворення і використання філософських понять. Проблема зміни значень понять у процесі розвитку філософського знання.
10. Проблема джерела знання в історії філософії.
11. Поняття науковості у філософії і спеціальному знанні.
12. Історична зміна логічних принципів побудови філософських теорій.
13. Принцип структурної єдності і синтезу історико-філософського знання.
14. Філософська і логічна теорії істини.
15. Проблема суперечностей у філософії і логіці.
16. Виникнення парадоксів (антиномій, суперечностей) у процесі пізнання і засоби їх вирішення.
17. Проблема реальності (постановка проблеми в античній філософії).
18. Проблема розуму в античній філософії.
19. Типологія філософського знання.
20. Типи мислення в історії філософії.
21. Історичний розвиток та гносеологічні основи виникнення *логіцизму, формалізму та інтуїціонізму* в науковому та філософському пізнанні.